

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Apáca-utca 3. sz.

A lap szellemi részére vonatkozó közleményeket a szerkesztőség címére kérjük beküldetni.

Egy hasábos petitsor 5 kr. Hirdetés-bélyeg 30 kr.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézhetők.

LAPTULAJDONOS:

A SZENT-LÁSZLÓ-NYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

FELELŐS SZERKESZTŐ.

DR. PERSZ ADOLF.

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:	Negyedévre . 2 frt — kr.
Egész évre . 6 frt — kr.	Egy hónapra — > 80 >
Félévre . . 3 > — >	Vidékre postán szállítva:
Negyedévre . 1 > 50 >	Egész évre 10 frt — kr.
Egy hónapra — > 60 >	Félévre . . 5 > — >
Helyben házhoz hordva:	Negyedévre . 2 > 50 >
Egész évre . 8 frt — kr.	Egy hónapra 1 > — >
Félévre . . 4 > — >	Egyes szám ára 4 kr

A vidéki városok.

Azt ugyan nem tudjuk, hogy miért és micsoda incidensből, elég az hozzá, hogy a vidék valahára észébe jutott a döntő köröknek.

A kultuszminiszter ugyanis Temesvárott az új állami tanítóképezde megnyitása alkalmával többek között kijelentette, hogy szívén viseli a vidéki városok érdekeit, melyeknek kulturális fejlődése az országnak eminens érdeke.

Másfelől meg arról értesülünk, hogy törvényjavaslat készül a vidéki városokban létesítendő újabb építkezéseknek nagyobb mérvű adómentességéről, hogy így az építési kedv fokoztassék, s a hosszabb időre terjedő adómentesség által a befektetett tőke kellő kamatoztatása biztosítottassék.

Mindkét jelenség örvendetes lesz, ha oda fön csakugyan komolyan veszik.

Mert Nagyvárad város például eddig elé vajmi kevés támogatásban részesült onnan felülről, a mi innen a lefolyt húsz év óta a fejlődés érdekében történt, az igazán a város önerejéből létesített, s ha valamely állami intézmény ide telepítéséről, vagy egy már itt lévőnek meghagyásáról volt szó, ugyancsak appelláltak a város áldozatkészségére, melyet mindannyiszor ritka önmegtadással és mondjuk ki őszintén, nem csekély megérőltetéssel kifejtettünk.

Polgártársaink közül bizonyára senki sincs, kit ne föltene el büszkeséggel az ország fővárosának óriási haladása, eszünk ágában sincs emelkedését megirigyelnünk, azt azonban még sem szeretnők, ha fővárosunk egyedül a vidék rovására emelkednék, mert ez magának a fővárosnak sem válnék hasznára, sőt előbb-utóbb egy föltötte aggályos beteges állapotot teremtene, mely magát a fővárost is létalapjában fenyegetné és további felvirágzásában megakasztaná.

Ne kívánjuk, hogy miként a francziák mondják: Páris Franciaország, mi is azt

mondhassuk: Budapest Magyarország. Ha olyan gazdag nemzet, a minő a francia, ezt a luxust megengedheti magának, mert így is amugy is eléggé kifejlett vidéki városokban erős nemzeti közérületet tanúsító vidéki művelt társadalma van, hát tegye meg, cselekedjék tetszése szerint, de ezt a példát mi magyarok sok sok mindenféle oknál fogva nem követhetjük, sőt már is akár hányszor tapasztaljuk, hogy midőn oda fön a zöld asztal mellett mi rólunk vidékiekről van szó, legtöbbszörre elárulják, hogy semmi érzékkel sem bírnak a mi szükségleteink, és tegyük hozzá, a mi jogos kívánalmaink iránt, mert nemcsak, hogy nem segítenek bennünket, midőn haladni kívánunk, de sőt még meg is akasztanak bennünket a haladás útján, komolyan azt képzelik, hogy ők jobban tudják megítélni, hogy mi kell nekünk, mint mi magunk.

Semmi sem volna végzetesebb, mint az a fölfogás, hogy a vidék magára hagyatva is boldogul, tehát fejlődjék magától, ahogy tud, országos támogatásra pedig ne számíton.

Vannak bizonyos feladatok, melyek a vidéki városok erejét fölülmulják, melyeknek sikeres megoldására tehát tisztán önerejükből nem vállalkozhatnak. Itt a kormánynak és a törvényhozásnak kell segítőleg föllépnie, mert hiszen ezek a bizonyos feladatok rendesen egyszersmind az egész országot, az egész nemzetet érdeklő és érintő feladatok, melyeknek mikénti megoldása nem lehet közömbös.

A vidéki városoknak kell azt a hazai földet reprezentálniok, melyekből a főváros Antensként folytonosan újabb és újabb erőt merit. Erőt pedig csak onnan lehet meríteni, ahol van, egy felől tehát nem szabad soha a fővárosnak a vidék minden anyagi és szellemi erőit fölszívnia, másfelől pedig alkalmas módokról kell gondoskodni, hogy a vidék anyagi és szellemi erői folytonosan megújulhassanak és ki ne apadjanak.

Remélni akarjuk, hogy a cikkünk

elején érintett két momentum az itt fejtegetett igazság felismerésének a jele. A helyes diagnózis pedig tudvalevőleg alapföltétele a sikeres gyógykezelésnek.

Csak azután azok a szép szavak ne maradjanak csupán szavak, pengő hangok, melyek mindenkorra elhangzanak, egy pusztán mulólagos kellemes érzést keltve, melyet csakhamar a tétlenség, a keserü való vált fel ismét.

Tehát tetteket lássunk!

Katholikus néppárt Ausztriában.

Lueger visszautasítása megtermelte már gyümölcseit: Szombaton megalakult az osztrák néppárt, még pedig 60 taggal.

A konservatív Hohenwarth-klub szombaton véglegesen kettészakadt.

A Lueger-kérdés mélyen felkavarja az osztrák politikai pártok amugy sem nagyon békés életét és napról-napra jobban megerősíti az antiliberalis pártok számarányait.

Ez mozdította elő a »katholikus néppárt« megalakulását. Eddigélé h u s z o n k é t reichsrathi képviselő jelentette ki belépését az új kötetelkebe, melynek programja csaknem azonos a keresztény-szociális kötelék programjával s legközelebb megindulnak a tárgyalások az iránt, hogy a két kötelék tagjai összesen m i n t e g y h a t v a n a n, különálló politikai pártot képezzenek.

Hogy a Hohenwarth-csoport ilyen gyorsan tört ketté, onnan magyarázható, hogy nem akarták megengedni az immár kilépetteknek, hogy a Lueger-ügyben intőzkedjenek. Ezek azután nem akartak engedni, s így jött létre a katolikus néppárt, báró Dipauli képv. vezérlete alatt.

A szombati parlament ülésben ismét előkerült a Lueger-ügy. A karzat, még a főuri és a hölgy-karzat is annyira tüntetett Lueger mellett, hogy még az ujságírói karzatot is kiűrtették.

A gyűlésnek kiemelendő része a földművelésügyi miniszternek *Ledebur grófnak* beszéde, mely egyrészt megvilágítja az osztrák antiszemitizmus forrását, másrészt szép tanúságot tesz a miniszter férfias nyíltságáról. Közöljük a beszédből a következő érdekes részt:

Az a körülmény, hogy Lueger a nép bizalmi embere, értesse meg vele, hogy ne áldozza fel a nép érdekét az ő személyének, különben veszélyeztetni a keresztény lakosság nemes ügyét.

Dr. Lueger igen jól ismeri a Bécsben uralkodó izgatottság mélyebben fekvő forrásait. Az alsóbb és közép néposztályok növekvő szegényesége, a kenyér és huskérés, ezek teremtették a keresztény-szocializmust és növelték hatalmassá az antiszemizmust.

Ha azonban a kormány éppen ezeket a kérdéseket gyorsabban találná megoldani, mint a Lueger agitációja, akkor Lueger hiába megy városról-városra agitálni; akkor nem fogunk félni sem tőle, sem másoktól, pedig a kormány legjobb szándéka a kérdések gyors megoldása.

Ledebur azt mondja továbbá, hogy *ő nem híve a zsidó-liberalizmusnak*, de fájdalommal látja, hogy a keresztény-sociális harcmodor és nyelvezet a küzdelemben eldurvult. Jó lesz mérsékletet tartani és a bölcsesség útján járni, mert akkor a kereszténység győzni fog elleneségei felett.

A választási jog elkobzása.

Várady Károly a képviselőházban nemrég tartott beszédében a választási jog elkobzására vonatkozólag a következő megdöbbentő adatokat hozta fel, bizonyítékul annak, hogy a választók számának az idén történt fogyatkozása aránytalanul nagyobb, mint az előző években. Várady Károly sikerülten polemizál a belügyminiszternek idevágó tendenciózus ferdtéseivel és konstatálja, hogy a most készült lajstromok ellen már is 7-8-szor annyi reklamáció érkezett be, mint az előző kormány éveiben. A következő adatokkal mutatja a tömeges jogfosztások tervszerűségét:

	Választójoggal bírnak: kevesebb:		
	1895-ben:	1896-ban:	
Érsek-ujvári kerület:	2400	1820	580
Vágvecsei	1714	1794	420
Vágújhelyi	1253	1097	156
Galgóczy	1798	1141	657
Verbo	1442	1244	198
Nyitra-zsámbokréti	1815	1180	635
N.-tapolcsányi	2392	1633	759
Szokolczi	2480	2295	185
Szeniczai	2168	2066	98
Privigyei	2023	1730	293
	19985	16000	3985

Azonkívül csökkentek a választók száma: Hódmezővásárhelyen 700-zal, Temesvárott 195-tel, Kun-Szt-Mártonban 339-czel stb. 1894-ben 107, a folyó évben 769 reklamáció intézettel a Kuriához.

A „TISZANTUL“ TARCZÁJA.

Az állatok műösztone.*

Az itélő tehetség egy neme (vis aestimativa, ösztön) szemképrázoló működésben nyilvánul az állatnál s első tekintetre nagyon alkalmas, hogy tévútra vezesse az állatlélekbűvart.

A madár felkeresi a fészkekhez alkalmas anyagot, fészket célszerűleg berendez. A hódok kiszemelnek magoknak valamely alkalmas helyet a folyó partján; földalatti építmények-, maguk készítette kemence alakú várakban laknak; rágsálva fatörzseket döntenek le, hogy kergükkel táplálkozhasanak; fatörzseket usztatnak le a folyón, hogy ezeket célszerű gátak készítésére felhasználhassák. A felső mennyiségtan kimutatta, hogy a méhek hatszögletű sejtei a legcélszerűbbek; mert így lehet legkisebb téren legtöbb helyet nyerni. Ugyancsak a méh szorgalmasan gyűjti az eleséget a télre, a melyről sejteltet sem lehet. Barbados szigetén (Kis-Antillák) tapasztalták azonban, hogy telepítésük után néhány esztendőre abba hagyták a mézgyűjtést, mert az ott levő cukorgyárakban téli időszakban is bővében találták az eleséget. A pók mértani szabályossággal szövi hálóját. Az a madár, a mely kalitkában született, rabságban nevelkedett, kiszabadulván, ugyanazon fajta fán, ugyanazon anyagból ugyanazon alakú fészket

* Mutatvány dr. Szilvek Lajosnak, *Darwin állatpsychológiája* című, legújabbán megjelent munkájából.

A bünvádi eljárás.

A képviselőház igazságügyi bizottsága tárgyalás alá vette a bünvádi eljárásról szóló törvényjavaslatot.

Chorin Ferencz előadó kiemelve, hogy már egy század óta tart a bünvádi eljárás megteremtésére irányuló készülődés, hosszasan ismerteti azokat a fázisokat, melyeken keresztül a most kész javaslatig eljutottunk. A javaslat bírálatánál két szempontot kíván alkalmazni. Az első az, biztosítja-e a javaslat az anyagi igazság érvényre jutását, a második: eléri-e azt a nélkül, hogy a polgárok személyes szabadságát veszélyeztetné. A javaslat a vádrendszeren épül fel a szóbeliség és a közvetlenség elveit vallja, biztosítókkal veszi körül a terhelt ügyfél jogait és a védelem szabadságát, garanciákat nyújt a terheltnek úgy az előkészítő eljárásban, mint a főtárgyaláson, s a bírói tévedések szanálhatása végett a felebezést is megengedi. Minthogy úgy van meggyőződve, hogy a javaslat elősegíti az anyagi igazság uralomrajutását is, ajánlja annak a részletes tárgyalás alapjául való elfogadását.

Neumann Ármán hozzájárul a javaslatához, csak az esküdtzéki intézményt ellenzi elvi szempontból. — Polónyi G. a védelem és vád egyenjogúsítása kérdéséről a javaslatot a legnagyobb mértékben reakcionáriusnak tartja. Ha ezen nem változtatnak, ellene fog szavazni.

Erdély igazságügyminiszter rövid megjegyzése után, Hódossy Imre kiemeli, hogy a bizottság minden tagja óhajtja a kodifikált bünvádi eljárás életbeléptetését. Meg van mindenki győződve a megalkotandó mű fontosságáról is, a mi a legalaposabb előkészítést teszi szükségessé. *Lehetetlen, hogy ily javaslat közvetlen a bizottságban tárgyalassék, mielőtt a szakkörök a felett véleményt nem mondtak, ez pedig nem történt.* Kéri az okból, hogy a javaslat mielőbb adassék ki az ügyvédi kamaráknak, azon felhívással, hogy véleményüket mielőbb terjeszszék be s a bizottság addig szüntesse be a további tárgyalást. Fontos az is, hogy a hatáskör melylyel a bíróságok s esküdtzések felruháztnak, ismeretes legyen a javaslat megállapítása előtt. Kéri, hogy az erre vonatkozó javaslat is nyilvánosságra hozassék s csak azután folytassa a bizottság a tárgyalást.

Erdély miniszter kéri az elhalasztási indítvány mellőzését. Az elnök rövid felszólalása után a tárgyalást szerdára halasztották.

Törökország és a nagyhatalmak.

A készülő flotta-demonstrációnak az a célja, hogy meggyőzze Törökországot s annak ez idő szerinti vezérferfiat arról, hogy az euró-

pai nagyhatalmak beleuntak diplomáciai lépéseik sikertelenségébe s komolyan rendet akarnak csinálni.

A hajóknak a levantei vizekbe való lerendelése főképpen azért következett be, mert a porta napról-napra halogatta a hat közbenjáró nagyhatalom ama jegyzékére való választ, a melyben azok felvilágosítást kértek a Kis-Ázsiában életbeléptetendő rendszabályok iránt.

Számos ok szól ugyanis a mellett, hogy a vérengzések csak azért ujtak fel folyton, mert a katonaság összetett karokkal nézte a vérontásokat.

A nagyhatalmak közös lépésének már eddig is meglátszik a hatása abban, hogy a török kormány újabb s nagyobb számú csapatmozgásokat rendelt el, csak hogy ennyi, éppen a fentemlített okoknál fogva, még nem elég arra, hogy a rend helyreálljon, ahhoz a mozgósított csapatoknak akcióba lépése is szükséges.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

November 17.

Ülés kezdete 10 órakor.

Elnök: Szilágyi Dezső.

Jegyzők: Perczel Béni, Molnár Antal, Hévízy János.

A kormány részéről jelen vannak: Bánffy Dezső báró, Perczel Dezső, Josipovich Imre.

A mult ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után

Elnök jelenti, hogy Vályi Árpád megrogált egészségének helyreállítása céljából hat havi szabadságot kér.

A Ház megadja.

Bemutatja elnök a belügyminiszter átirátát, mely szerint királynénk legmagasabb névünnepe alkalmából hivatalos isteni tisztelet tartatik.

Indítványozza, hogy a legmagasabb névünnepe alkalmából a Ház adjon kifejezést hódolatteljes jókívánalmainak (Általános helyeslés.) s a holnapi napon az ülés 11¹/₂ órakor kezdődjék, hogy a Ház tagjai az isteni tiszteleten jelen lehessenek.

Krajtsik Ferencz bemutatja a mentelmi

épti magának, mint ősei. Olyan helyeken, hol kigyók leselkednek a madarak után, a verebek tövissel veszik körül fészkeiket.

Egy elefántról hitelre méltólag írják, hogy kilyukadván a rézedény, amelyben vizet szokott hordani, azt egyenesen a rézműveshez vitte, miután többször tapasztalta, hogy a víz kifolyása után gazdája azt javítás végett rendesen oda szokta vinni. Ha a majom egy lyukban levő vízhez nem férhet, addig dobál követ bele, míg a víz a kívánt magasságra nem jut.

A természetekről álljon itt néhány megjegyzés. Hogy nagyobb mértékben ki ne tétesenek a friss levegőnek és a nap viláosságának, az ezen állatoknak egyik fő életérdekük s így életezljük is. Épen azért munkásaik mindazon utak fölé, amelyeken közlekednek, boltíveket emelnek. Ha a természetek föl akarnak emészteni valamely fát: földréteggel veszik azt előbb körül s így biztosítják magokat a viláosság és az erős levegő kellemetlenségei ellen. A főépület bástyával vétetik körül s több kamrára, szobára, raktárra oszlik, sőt dóm is található benne és két emelet. A boltíveket agyagoszlopok támogatják. Néha kéményalakú szelelőlyukakat is készítenek.

Hogy a tölesérsodró (Trichterwächler) bogár ki ne veszzen, szükséges, hogy tojásait és lárváit különféle ellenségeitől megvédje. Mikor a tojásból kibujnak a lárvák, száraz levéltáplálékra van szükségük.

Szükséges továbbá, hogy gyengéd alkotásuknál fogva az idő mostohasága ellen is védve legyenek. E célra rovarunk tölesért készít nyírfalevélből olyképen, hogy ebben a műkö-

désben a felsőbb mennyiségtudomány ama komplikált feladványát oldja meg, hogy miként lehet az evolendából az evolutát konstruálni. Ebben az a mesteri, hogy csak is ily módon lehet a legkevesebb erő-, idő- és anyagvesztéssel a nyírfalevélből alkalmas menhelyet és táplálékot készíteni lárvái számára. Nem lehet azt megmondani, hogy mennyire felülmúlta a materialismus vagy a darvinismus hypothesis szerint ez az igénytelen agyvelejű, társulatlan, rövid életű rovar a legzseniálisabb embert is ebben, miután Huygens hollandi fizikus csak a XVII. században találta fel a differenciális számítás ama törvényeit, amelyek szerint dolgozik a tölesérsodró.

Mindezek a tények, a melyeket nagy részben már igen régen ismertek a bölcselek, *nem kényszerítenek bennünket arra, hogy az állatban magasabb, szellemi tehetséget is vegyünk fel, Ellenkezőleg bizonyos emberi működések hiánya az állatnál az ész hiányára mutat.*

A gerinczelenek királyának a természet-tudósok a hangyát tartják. Ennek az állatnak okosságáról köteteket, egy egész mondkört irtak már össze a figyelmes észlelők. A cselekvények egész bonyolódott sorát végzi el az egyén vagy a faj érdekében. De mind e működések ösztönszerűek; mert különben, ha eszes állat a hangya, a következő esztelenségeket soha sem követhetné el.

Ismeretes, hogy a hangya táplálékát a többi között egy más hangyaboly bábjai is képezik. Fabre megfigyelt egy ilyen rablásra indult csoportot. Visszatértükkor az odamentel csapatát követik a legszigorubb pontossággal, ha még

bizottság jelentését több képviselő mentelmi ügyére vonatkozólag.

Horváth Béla a kérvényi bizottság előadója bemutatja a kérvények 21-ik sorjegyzékét, kérve annak napirendre tűzését.

Szederkényi Nándor utalva a régebbi gyakorlatra, kifogásolja azt az abusust, hogy a kérvények néha egy év múlva kerülnek tárgyalás alá. Régebben minden hét végén tárgyalták.

Indítványozza, hogy a 21-ik sorjegyzék tárgyalása a szombati ülés napirendjére tűzésék ki.

Beöthy Ákos szintén ily értelemben szólal föl.

A Ház elhatározza, hogy a kérvények tárgyalását a szombati ülés napi rendjére tűzi ki.

Következik a napirend: az 1896-ik évi költségvetés általános tárgyalásának folytatása.

Drakulics Pál a legcsekélyebb bizalommal sem viseltetik a kormány iránt s azért a költségvetést még általánosságban sem szavazza meg.

A kormány hangzatos programjából semmit sem valósított meg, de a regale megváltással alaposan megkoppasztotta az országot.

Tovább nem lehet ilyen politikával kísérletezni, mert az országnak már nincs veszteni valója. (Helyeslés a baloldalon.)

Bizonyos bosszu érzettel tekintene a kormányra, ha egy körülmény el nem szomorítaná. Az ugyanis, hogy oly férfiak ülnek a piros bársony székekben, mint a jelenlegi kormány tagjai, a bosszu érzetét propokálják, mert egyet jelent az a szabadelvű párt hanyatlásával. De viszont elszomorítja az, hogy ezek a férfiak működésük alatt az ország testén éles sebeket ejtenek.

Foglalkozik a szerb kongresszus összehívása s a beocsinai csementföldök eladása tárgyában tett interpellációjára adott miniszterelnöki válasszal s hosszasan czáfolgatja a miniszterelnök állításait.

A költségvetést nem fogadja el.

Láng Lajos beszéde elején polemizál Drakulics Pál beszédével s azt igyekszik bizonyítani, hogy a költségvetés teljesen reális. Elismeréssel adózik Apponyi Albert kiváló szónoki képességének s legutóbbi beszéde szépségeinek, de kénytelen kijelenteni, hogy konzekvenciái tévesek. Elismeréssel kell adóznia ama férfias, határozott kijelentéséért is, amelylyel visszautasította Ugronék felhívását s kijelentette, hogy ő a 67-es alapon áll, de nem ismerheti el igazságát Apponyi vádjainak, me-

lyek szörnyű feketének rajzolják az ország állapotát.

Apponyi azt mondja, hogy a szabadelvű párt ötletszerűen dolgozik s nincs működésében semmi rendszer. Azt hiszem, hogy ez a vád a Mayer. (Derűtség a jobboldalon.) S annál rosszabb Mayer, mert ezzel nemcsak a multban találkozunk, hanem a jövőben is találkozni fogunk. (Derűtség a jobboldalon.)

Azt mondja Apponyi, hogy a közigazgatás rossz. Szabad-e nyilatkozatából azt remélni, hogy Apponyi az állami közigazgatás behozatalát támogatni fogja? (Derűtség a jobboldalon.)

Hosszasabban vitatja, hogy a szabadelvű párt helyesen értelmezi és fogja fel a 67-iki kiegyezést s hivatkozik e tekintetben Andrássy Gyula beszédére, melyet 1889-ben a főrendiházban tartott. Nem lehet tehát azzal vádolni a szabadelvű pártot, hogy meghamisítja a 67-iki kiegyezés szellemét. (Zajos ellentmondások.)

Ha valaki elismeri a kiegyezés helyességét, akkor nem szabad arra tekintenie, hogy azt ő-e vagy más hajlja-e végre. Hanem felül kell emelkedni a pártérdekeken (Gunyos nevétes a baloldalon) s nem szabad a kiegyezést támadni, az ellen izgatni, hanem arra kell törekedni, hogy azt minél népszerűbbé tegyék.

Párhuzamot vonva Apponyi brüsszeli s a kassai beszédei között, nagy különbséget talál a két beszéd között. A brüsszeli beszédben a nagy hazafi szöveg, ki előtt nem lebegett semmi más, csak a haza s e beszédre büszke volt az egész ország: — míg kassai beszédében a pártszenvédély elragadta s oly hangon szólott a nemzetiségi mozgalmakról s a kormány nemzetiségi politikájáról, melylyel éppen a nemzetiségeknek adott erős fegyvert a kezébe. (Zajos tiltakozás a baloldalon.)

Csak sajnálni tudja, hogy Apponyi a merev tartózkodás politikáját irta zászlójára s e tartózkodó politikának lesz a következménye az, hogy soha olyan hatalmas párt nem fog állani többé a háta megett, mint jelenleg. (Zajos ellentmondás.)

Hock János: Nyitrai választásokkal! (Nagy zaj.)

Láng Lajos: Midőn megkérdeztek egyszer egy embert, aki igen magasról leest, hogy mikép érzi magát? — ezt felelte reá: jól! Már tudniillik jól érzi magát addig, míg az esési állapot tart; kellemetlenül csak akkor fogja magát érezni, ha a talajjal is érintkezésbe jő. Így van Apponyi is. Most még jól érzi magát, kellemetlenül csak akkor fogja magát érezni, ha a talajjal is érintkezésbe jő vulgo a választásokkal.

Apponyi mostani politikájával, nagy képességeivel többet árt a hazának, mint használ s ne csodálkozzék Apponyi, hogyha ő nem bizik a nemzetben! a nemzet bizalma is elfordult tőle.

A költségvetést elfogadja.

Asbóth János beszéde elején az oligarchikus, a feudális törekvésekkel foglalkozik s azt mondja, hogy Magyarország megtúrta az idegen hatalmat, de soha nem türte meg az oligarchicizmust, mely a személyes hatalmat törekszik gyarapítani. Minket mindig megkülönböztettek bizonyos demokratikus vonások a többi európai népektől.

De tempora mutantur et nos muitamur in illis. Németujváry Henrik és Iván bárók, Csák Máté, ha ma élének, egészen másképp járnának el, mint az ő korukban. Másképp tennének. Meg van győződve, hogy ha ma élének Schmidt Adám elvei szerint gazdálkodnának. (Nagy derűtség.)

Offenbach »Párisi életében« előfordul, hogy valaki svájci admirális; a másik szereplő kérde, hogy miért admirális, hiszen nincs is Svájcban tenger? Hát ez, így felel a kérdezett — születési jogon svájci admirális. (Derűtség.)

Hát nekünk is vannak ilyen svájci admirálisaink, kik születési jogon svájci admirálisok. (Nagy derűtség.) A svájci admirálisok nálunk párturalmat szerveznek. Az autokrata — ugymond — jóllakik, de az autokraták sápkoros seregének soha sem lehet eleget adni.

A többség a párturalmat hirdeti a haza nevében, a párturalom fentartása a cél s e cél elérésére jó minden eszköz. Minden oligarchának büszke vonása, hogy uralma fentartását látja egyedüli kötelességének s e felfogáson szenvedett Szapáry Gyula gróf törekvése hajótörést; nem marad tehát más hátra, mint a harc, a harc usque ad finem. (Zajos helyeslés.)

Berzeviczy Albert affektálás vádjával illette az ellenzékét. Miben affektál az ellenzék? A szabadelvű párt elterelni igyekszik a figyelmet a bajokról s a mig hirdetik a nagy gazdasági fellendülést, az alatt teljes erővel kitor a mezőgazdasági válság, az inség, a nyomor miatt megtízszereződik a kivándorlók száma.

A bajok már régebben előre vetették árnyékukat; látta azt mindenki, csak az nem, a kinek legelőbb kellett volna látni: a kormány. A figyelmeztetések is süket fülekre találtak. S mikor a baj, a válság a legvehemensből dühöngött, akkor a kormány reá szánta magát a czuczli-politikára. (Nagy derűtség.)

Ugy tett, mint az a rossz anya, ki beteg gyermekének, csak hogy ne ordítson, czuczlit

oly nagy nehézségekbe ütköztek is az odamentel alkalmával. Egy lépésnyi távolságban van tőlük a jó, egyenes könnyű út; de a hangyák csak nyomaikon szoktak visszatérni. Ez az ösztön, de nem az ész jele. Ahol ész van, ott számítás, körültekintés van, s ilyen esztelen erőpazarolásnak nem lehet helye.

A spiritualismus ellenségei azzal is igen nagyra vannak, hogy a hangyák rabszolgákat tartanak. (Poliergus rufescens és a Formica sanguinea).

De mint sok más dologban, úgy itt is kívánatos lenne, hogy a dolgot a maga nevében neveznék meg. Az érintett két hangyanem is megbízható észlelések szerint, u. n. rabszolgáitól annyira függő viszonyban van, hogy nélkülök képtelen építeni, lárváit gondozni, sőt még enni is. Rabszolgák hiányában a körülöttük levő legnagyobb életbőség mellett is éhen vesznek el, amint ezt Lubbock legujabb kísérletei bizonyítják. Mert esztelen állat létére olyan buta, hogy ösztöne csak a háboru- és rablásra utalván, éhen vész el az eleség közepett, ha csak egy munkás hangya nem rakja az eleséget szájába, a mi mindenestre, tekintettel különösen az éhség gyötörő fájdalmára, az ostobaság non plus ultrája. S ezt teszi a zseniális hangya, a gerinczelenek királya!

Azon a körön kívül, amelyre az állatot fajának sajátos ösztöne utalja, a legzseniálisabbnak látszó állat is baromilag ostoba. A fecske nagyon ügyesen építi fészket; azonban nyilván nem ész-, hanem ösztönbeli mű ez, különben olyan ház eresze alá, amelyet már lefontani megkezdtek, bizonyosan nem rakná fészket. A

legszelidebb oroszán is szétlépte már szelidítőjét, ha az oly elővigyázatlan volt, hogy nem a szokott színű s alaku ruházatban ment be kitervezébe. Akárhány madár, noha már tapasztalta téli időben az eleség keserves hiányát, ha nem utalja rá ösztöne, semmit sem gyűjt a téli időre, noha annak idején másnak is, t. i. a maga fiókjainak is szorgalmasan gyűjti az eleséget.

Nem ész, az ösztön nyilvánul az állat legkomplikáltabb működéseiben is. Különböleg lehetne lenne, hogy egészen fiatal állatok, minden tapasztalás, minden oktatás, minden hagyomány nélkül egész biztosan végeznek némely funkciókat. Így a fiatal bárány, a csikó megismeri ellenségét a farkas, illetőleg az oroszánban. Fiatal madarak a tél kellemetlenségeinek tapasztalata és anélkül, hogy ismerhetnék azt az országot, ahová őket vándoröszönük viszi, s hogy tudhatnák, hogy ott kikerülhetik a zordon telet: hosszú, életveszélyes utra felrekeredve, itt hagynak bennünket a tél fenyegető közeledtével.

Ahol okoskodás, észbeli működés van, ott ennek természetes eredménye a haladás, a tökéletesedés. Tulajdonképeni haladást nem észlelhetni az állatnál.

Ellenkezőleg, ösztönszerű ténykedéseiben kétségtelenül az ész hiányára mutat az a körülmény, hogy ezeket akkor is gyakorolja, mikor ezek tökéletesen fölöslegesek, vagy éppen károsak. Pl. a kottlasi időt, a tojások fölött való ülést pontosan betartják a madarak; de abba hagyják, ha lejárt idejük, ha még nem is bujtak ki a tojásból a kicsinyek; elülnek az üres fészkek fölött, sőt a fészkekbe juttatott kő

vagy fadarabok fölött is. Később pedig mikor már meglennének kicsinyeik ha kiköltötték volna őket, eleséget gyűjtenek a fészkekbe. A foglyok egyik önvédelmi eszköze, hogy lebuknak a barázdában s így szürke tolluknál fogva többé-kevésbé megegyezvén a föld színével, nem oly könnyen vehetők észre. Ösztönből, nem számításból történik ez, mert a kivételesen fehér tolluak is megteszik ezt, a nélkül, hogy ez nekik előnyükre szolgálna. Bizonyos vándormadarak, a költözés ideje elérkezvén, véresre verik fejüket a kalitka oldalán, noha égalj és táplálékhiány nem gyötörheti őket a következő télnek idején. A csapdába került róka néha lábának azt a részét harapja le, a melyik a fogó vasa alatt van s így természetesen a kiállott fájdalom és öncsonkítás daczára sem szabadulhat ki a kelepczéből.

A méhek akkor is építenek a királynő számára, ha ilyen egyáltalán nincsen. A mókus fogságában is elrejtí eleségét, noha itt teljesen fölösleges az, aminek szabad állapotában megvan a maga haszna. A hód, építési ösztöne által vezéreltetve, amint ágak, fadarabokhoz jut, noha ez teljesen czéltalan, fogságában is fáradhatatlan ezek összehordásában.

Ösztönszerűleg, nem számításból történnek olyan állati működések, amelyekhez a kellő tapasztalat, oktatás vagy okoskodás, egyszerűen lehetetlen levén, észbeli funkcióknak nem tekinthetők. Egészen másnemű életfeltételekhez szokott rovarok olyan helyeken rakják le lárváikat, amelyeken ezek létrejötte után azonnal megtalálják a szükséges táplálékot. Van egy rovar (Magenbrehme. Gastropilus equi. Fab.),

nyomott a szájába, ahelyett hogy orvosolta, gyógyította volna. Pedig a czuczli se nem táplál, se nem gyógyít. De a főczél nem is az orvoslás, hanem az, hogy a gyerek ne jajgasson.

A mezőgazdaság érdekében sem a multban, sem a jelenben nem történik semmi alkotás, daczára félmilliárdos költségvetésünknek.

Küldjön ki a kormány tanulmányozókat Hollandiába, Egyiptomba, hogy lássák azok, mikép lehet termő földet varázsolni a tengerfenékből, a sivatag homokjából. De Egyiptomban látni fogják azt is, hogy annak is volt egyszerű kora: a mamelukok kora. (Nagy derűtség.) Ha mi feláldozzuk a mezőgazdaságot, úgy Magyarországot áldozzuk föl.

A kormány vámpolitikájával terményeinket még a magunk piacáról is kizárja.

Sal Ferencz jubileuma.

— A vasárnapi ünnepek. —

Lélekemelő, szép ünnepek folytak le vasárnap Nagyváradon. A város egész lakossága szivből fakadó örömmel, lelkesedéssel vett részt az ünnepben, hogy méltóképp kifejezze szeretetét, ragaszkodását az iránt a derék férfiú iránt, akinek nagyrészen köszönheti Nagyvárad fejlődését, haladását.

És az ünnep méltó volt ahhoz, akit ünnepeltünk.

A város mintha egyszerre egész átalakult volna; a hétköznapi csendet, egyhanguságot a lelkesedés zaja, az öröm mámore váltotta fel.

A délelőtti közgyűlés volt mintegy magva az ünnepnek. Festői látványt nyújtott s kopott nagyterem, szokatlan alakjaival. Egy kedves hármóniába olvadt össze a megjelent méltóságok káprázatos disze. A főpapi talár mellett váltakozott a diszmagyar, a csillogó katonai egyenruha, a fekete öltönyökkel.

A tisztelgések során megnyilatkozott az a tisztelet és becsülés, melylyel a város »podesztája« iránt oly egy szivvel-lélekkel érez e város polgársága.

Kimagasló, sok igazságtól duzzadó epizódja volt az ünnepeknek az a be-

széd, melylyel Rádl Ödön ragyogtatta Isten egyik legszebb adományát: az ékesszólást.

Az esti óváció pedig minden tekintetben oly fényes volt, melynél szebbet csak egyszer láttunk Nagyváradon, mikor a bibornokot üdvözölte a polgárság.

Az ünnepnek vége, de az a szeretet, ragaszkodás, melynek kifejezésére szolgált a vasárnapi jubileum, él a polgárság lelkében kitörülhetlenül.

Az ünnepekről a következőkben referálunk:

A diszkozgyűlés.

A tulajdonképeni jubileumi ünnepek kezdete és egyben kimagasló központja a rendkívüli városi közgyűlés volt. A városház bejáratát lobogókkal, címerekkel szépen feldíszítették. A folyosón és a lépcsőn, valamint a közgyűlés terem előtt virág és fenyő díszítést alkalmazott a rendezőség.

Reggel 9 órakor már nagy élénkség volt ugy a lobogó díszben pompázó utcákon, mint különösen a városháza környékén. A fogatok egymásután szállították a vendégeket és a bizottság tagjait. A nagy terem zsufolásig megtelt diszmagyarba és ünnepi ruhába öltözött közönséggel.

Az első széksorokat: Döry József báró, nyug. főispán, v. b. t. t., Pável Mihály gör. kath. püspök, v. b. t. t., Nogáll János felszent. püspök, Ritoók Zsigmond, Des Echerolles Krspér Károly, Markovits Antal, Széchenyi Jenő kanonok, Palotay László kanonok, Vela Pál kanonok, Sipos Orbán, Szunyogh Péter, Papp János m. főjegyző, Laurán Agoston kanonok, Schlauch Nándor, Géczy Lajos, Kiss Elek főszolgabíró, Lovassy Andor, Schöpflin Ágoston, Papp Miklós, Gyurkovits Kornél, Cziffra Gerő, dr. Buljovszky József, Kotunovits Sándor prem. igazgató foglalják el; a törvényhatósági bizottság majdnem valamennyi tagja megjelent. A katonaság részéről Pokorny altábornagygyal az összes fegyvernemek képviselői szintén megjelentek a diszgyűlésen.

dr. Beöthy László főispán röviden megnyitotta a rendkívüli közgyűlést s indítványozta, hogy küldöttség hívja meg a gyűlésre a jubiláns polgármestert.

M e z e y Mihály köszönetet mondott a közgyűlés összehívásáért s indítványára Palotay László elnöklete alatt dr. Grósz Albert, Némethy Károly, Reisman Mór és Sebestyén Lajosból álló küldöttség hívta meg a polgármestert a terembe.

Viharos éljenzés fogadta a terembe lépő polgármestert, ki fekete diszmagyarban, a vas-koronarenddel jelent meg.

Hlatky ünnepi beszéde.

A tüntetésszerű éljenzés lecsillapultával Hlatky Endre állot fel és szép beszédben méltatta az ünnepelt munkálkodásának sikereit. A szép beszéd lényege a következő:

Tisztelt közgyűlés!

Midőn a városi törvényhatósági tagtársaim és barátaim részéről megbizattam, hogy nevökben Sal Ferencz polgármester urat e dísz közgyűlésen üdvözöljem (Éljenzés) e megbízatást elfogadtam. Elfogadtam pedig nem azért, mintha hizelegni akarnék, hanem mert kötelességemnek tartom meghajolni az igaz érdem, a fáradhatatlan és önzetlen munkásság előtt.

Sal Ferencz 20 éves polgármesteri jubileumának megünneplésére gyűltünk össze. Ezelőtt 20 évvel ugyane helyen gyűlt össze Nagyvárad városi törvényhatósága, hogy polgármestert válasszon és a közgyűlés bizalma egy egészen fiatal emberre, Sal Ferenczre esett és őt helyezte a kiváló és nehéz polczra. (Éljenzés.) Az elmúlt 20 év bebizonyította, hogy nem érdemlent tüntetett ki a város bizalmával, hanem oly férfiut nyert a felelősségteljes hivatalra, ki feladatának teljes tudatában minden erejét városunk felvirágoztatására fordítandja. (Éljenzés.)

Ha végig tekintünk azon alkotásokon, melyek 20 év alatt létesültek, ugy csak a hála kifejezésével illehetjük azon férfiut, ki mind-ebben a kezdeményező kéz, a mozgató erő volt. (Éljenzés.)

Nem akarom a t. közgyűlés türelmét próbára tenni, megkísértem főpontjaiban sorolni fel azon fejlődést, haladást, mely városunkat 20 év alatt a vidéki városok legelőkelőbb sorába emelte.

Itt szónok főlemlíti a város ama pontjait, melyek a fejlődést mutatják. Főlemlíti a nagy-piacot, mely nemrég még sártenger volt; a körös-hidakat, melyek három városrész között alkotják a összekötő kapesot; a vízvezeték, mely a közegészség állapotán van hivatva ja-

Folytatás a mellékleten.

amely csak a ló beleiben fejlődik ki; ezeknek petéit olyan helyekre rakja le az anyaállat, ahol a ló eléri őket nyelvvel, s így viszketés vagy egyéb ok folytán csakugyan a ló nyelve által jutnak rendeltetési helyükre. A darázs egyik faja (Sandvespe) lyukat kapar s ebbe egy általa félig megölt pókot vagy hernyót visz. Erre rakja tojásait s aztán befödi a lyukat. Maga a darázs mézzel él; lárvája azonban állati nedvekkel. Nehogy az állati táplálék idő előtt elrohadjon, nem öli meg martalékát, csak védtelenné teszi.

Az ember ilyenféle dolgok nyitjára ugy jut, hogy tapasztalja ezeket vagy mástól tanulja, vagy pedig kieszeli a dolog természetéből. Azonban itt lehetetlen a tapasztalás, mert az előbbi generáció peterakását nem látta az ujjabb nemzedék; — lehetetlen a másoktól nyert oktatás; mert az állat nem beszél s ily dolog közlése e szerint képtelenség; — lehetetlen a kieszelés; mert ehhez, ha eszes állat lenne is az ilyen rovar hiányzanak a szükséges előzmények. Továbbá mindig egyformán és biztosan történnek e működések, miből nyilvánvaló, hogy itt az állati ösztön működéseivel van dolgunk.

Az állati élet legkomplikáltabb működései kielégítőleg magyarázhatók *érzéki tehetségek, minők a közérzék, képzelő, érzéki emlékező tehetség s a régiék ugynevezett aestimativája által*, amit napjainkban az *ösztön* elnevezés foglal magában.

As értelem tulajdonképeni tárgyát a megismerésben a dolgok lényege, az általános. a szükségképi, a változatlan, a minden érzékelhetőtől tökéletesen elvont, a végtelen, a fogalom,

ítélet, következtetés, az okoskodás képezi. Az értelem és a szabadakarat sajátos világa a művészet, a tudomány, a vallás, erkölcs, jog, a találmányok, a haladás, a tökéletesülés, bizonyos felsőbbrendű kedélymozgások, a nyelv.

Innen a *lényeges különbség emberi s állati művészet között*. Az állat nem tanulva sajátítja azt el. Benne van művészete, mint valami veleszületett eszme. Nem kísérletezés, eszmélődés, javítgatás után jut rá; készen kapja az egészet, amint a hitrege szerint Minerva is Jupiter fejből teljesen felszerelve pattant ki. De csak szűk, neki előirt körben mozog; más mindenben teljesen oktalan állat; az ember minden téren értelmes, találékony, szellemi és szellemies lény.

Az állatok mind elsőrangú művészek; mind egyformán dolgoznak. Semmi nyoma a szellemnek műveikben; semmi haladás, változatosság. Az ó-szövetségbeli méhek, hangyák, hódok, pókok épen ugy végezték dolgaikat, mint a XIX. századbéliek; ifjak, öregek munkája egy ugyanazon módra történik. Működésük iránya mindig valamely életszükséglet fedezésére törekszik; magasabb érdek, aeszhetikai célok soha sem lebegnek az állat szemei előtt.

Az ész egyik legnyilvánvalóbb, leggyakorlatibb jele a *nyelv*. Állati nyelv nem létezik; mert nincs állati ész; mert az állatnak nincsenek fogalmai, nincs mit mondania.

Az állat csak arra képes, hogy a jelen, érzékek alá eshető állapotot közöljön ösztön-szerűleg, fájának meghatározott módja szerint, tagolatlan, mert mássalhangzó nélküli hangokban. Az állat érez és hangot ad; az ember

gondolkozik és beszél. Érzések, vágyak, szenvedélyek támadnak az állat szervezetében; reflex mozgások segítségével ezek önkéntelenül hangokban törnek ki. Ez a hang valamennyinél egyforma (ugyanazon fajban); az állattal vele születik, tanítást nem igényel, változatlan, határozatlan. Vitessék a fiatal állat bárminő égalj alá, bárminő állatok közé, tanítás nélkül a maga faji hangján fog beszélni. Az emberi nyelv ellenben különféle ugyanazon fajnál is. A beszédhez mindeneelőtt ész kell. A beszéd ugyanis szavak — ezek változtatása — és mondatokból áll. Ahol nincs értelem, ez ismeretlen.

Ember és állat közt tehát lényeges és nem fokozati különbség van.

A p r ó s á g.

A nagy hideg.

Svédországban olyan hideg van — mesélte egy utazó — hogy valahányszor a kezeimet megmostam, előbb mindig keztyüt húztam.

Nagyot mondott. Az ifiur imádottja boulevardjában szerelmet vall hölgyének.

— Ó Eliz, szavakat sem találok a szent érzelmek kifejezésére, a melyek lelkemet betöltik. (Letérdel.) Ime a porban fekszem előtted és...

— Kikérem magamnak. Csak tiz percczel ezelőtt én magam töröltem le a port.

állomás főnök tisztelgett, az áruaktár és kereskedelmi csarnok küldöttségét *Reizmann* Mór, az orvosgyelet küldöttségét dr. *Konrád* Márk, a zeneegylet és tornakörét *Mezey* Mihály, a helyi választmányt dr. *Sipos* Árpád, a v. velencei népbank küldöttségét *Szmetka* György, a jogász-ifjuság küldöttségét *Papp* Károly, a keresk. Ifjak körének küldöttségét *Kiss* Károly, a kerületi betegsegélyző pénztár küldöttségét *Láng* József, a munkás betegsegélyző egylet küldöttségét *Muntyán* János vezették a jubiláns elé. Minden küldöttséghez szívélyes, meleg szavakat intézett a polgármester.

Programmon kívül tisztelget a tanfelügyelőség nevében *Sipos* Orbán, szép szavakban üdvözölve a jubilánst.

Ugyancsak programmon kívül megjelentek a „Tiszántul” szerkesztőségének tagjai s dr. *Persz* Adolf szerkesztő üdvözölte Sal Ferenc polgármestert, mire a jubiláns igen szívélyes szavakban mondott köszönetet.

Körülbelül 3/4 óra volt, mire a tisztelgések véget értek.

A diszebed.

Rég volt Nagyváradon oly népes bankett, mint a jubileum alkalmából rendezett diszebed. A Sas nagy terme zsufolásig megtelt ünnepi hangulatban levő polgársággal.

Négy hosszú asztal volt a teremben felállítva négyszáz terítéssel, de mintegy 50—60-an a szomszédos termekbe szorultak.

A baloldali első asztalnál középen foglalt helyet a jubiláns, a főispán és Ritoók Zsigmond táblai elnök közt. Ott voltak továbbá: Széchenyi Jenő kanonok, Gyalokay Lajos, Des Echerolles Kruspér Károly, Sipos Orbán, dr. Bozóky Alajos, Rádl Ödön, Szunyogh Péter, Palotay László, Tóth Dezső, Schlauch Nándor, Des Echerolles Kruspér Sándor, Hlatky Endre, Mezey Mihály, Rácz Mihály, Papp János, dr. Berkovits Zsigmond, dr. Sipos Árpád, Ullmann Izidor, dr. Konrád Márk, Örley Kálmán, Kotunovits Sándor, Janky József, Czifra Gerő, Erdélyi Endre, Schöpplin Ágost, dr. Imrik Péter, Urbán Adolf, Markovits Kálmán, Kékuss Vidor, dr. Molnár Imre, dr. Bulyovszky József, Kiss Elek, Moess Károly, Lovassy Andor, Glatz Antal, dr. Berkovits Ferencz, dr. Hoványi Gyula, dr. Molnár Imre, dr. Magyary Géza, dr. Persz Adolf, dr. Friedländer Samu, Papp Miklós, Poynár Dénes, dr. Sarkadi Lajos, stb.

A karzatot diszes hölgy közönség foglalta el.

A virágokkal diszitett asztalok közt a rendezők sűrűgtek-forogtak.

Az ünnepeltet küldöttség hívta a diszebedre, s megjelenésekor a Rákóczy-induló és zugó éljen fogadta. Később megújult az ováció, mikor a polgármester neje több nő rokonával megjelent a karzaton.

Áldomás a királyra.

A negyedik fogásnál *Beöthy* László főispán emelkedett fel, s a következő áldomást mondta a koronás királyra:

Uraim! Igazán szerencsés, igazán boldog a nemzet, mely uralkodójában nem csupán államiségének személyesítőjét, hanem az igaz férfiúi erények valódi mintaképét tisztelheti.

Eme szerencsének részesei vagyunk mi; mert dicsőségesen uralkodó királyunk felséges alakja minden szép és nemes törekvésekben követendő példányképül jár előttünk, ő tőle tanulhatjuk meg, hogy kell a legnehezebb köteleességet is odaadó buzgalommal, lankadást nem ismerő kitartással teljesíteni; az ő nemes példáján tanulhatjuk meg, hogy a sors legsúlyosabb csapásai is az igazi férfiut nem verik le, hanem akarat és lelki erejét még fokozzák; az ő tette tanítják meg nekünk, hogy a legszigorubb igazságosság mellett is az emberi jóság és méltányosság gyakorlásának mily tág tere nyílik. Királyunk eme kiváló egyénisége a jelen korszakban kétszeres áldás reánk nézve s éppen azért igaz hálánk száll az egek Urához. — De e hálánk mindig össze van forrva azon

hő óhajjal, melynek én most kifejezést adni kívánok, hogy a mindenható Isten I. Ferencz József ő cs. és ap. kir. felségét, Magyarország legalkotmányosabb fejlődését családjával együtt sokáig, de nagyon sokáig éltesse.

Hosszas, lelkes éljéssel kiértsék a főispán beszédét.

Rádl Ödön beszéde.

Pár perc múlva Rádl Ödön tartotta meg hatalmas, lendületes pohárköszöntőjét. A nagy tetszéssel fogadott beszéd a következő:

Uraim!

Minden kiváló mozzanat az életben csak akkor bír igaz jelentőséggel, annak csak akkor van messze kiható ereje, annak csak akkor örülhetünk igazán, — ha erkölcsi tanúságot rejt magában, mely követendő példaként állítható oda kortársaknak és utódoknak egyaránt; — vagy ha oly jelenségeket világít meg, melyek intő és óvó például szolgálnak a követett helytelen irányok abbanhagyására és mocsarakba vezető ösvények kerülésére.

Minden másnemű mozzanata az életnek — bármilyen nagyarányu, pillanatra bármilyen megrázó erejű és látszólag bármily örömteljes, vagy tragikus legyen is az, — a kiváló jelzőt nem érdemli meg, az mélyre nem hat és erkölcsi szempontból, csak a pusztá esemény színvonalára süllyed alá.

És ez áll ugy a nemzeti, mint a társadalmi, valamint az egyéni életre is.

A történelemnek a társadalom alakulása és fejlődésének és az egyéni életnek van számtalan eseménye, — hiszen szorosán véve, az nem is áll egyébből, mint ez események folytonos láncolatából — és mégis, minő kevésnek van az események közül erkölcsi tanúsága s ennek folytán igaz jelentősége.

Háborúk, diadalmak, vereségek, hódítások és leveretések, — nemzeti öröm és gyásznapi szakadatlan sorban következnek a nemzetek történetében, jelentőségük azonban csak azoknak van, melyek valamely nagy, magasztos eszme, a honalapítás, a nemzeti lét fenntartása, a szabadság, vagy emberi ősjogok kivívása körül küzdelmekkel karöltve jelentkeznek.

A társadalmi viszonyok alakulásában és fejlődésében is csak azok a mozzanatok számítanak, melyek a maradiság, a felekezeti és osztály elfogultság elleni, vagy az általános emberszeretet, a gondolat és lelkiismereti szabadság, a szabad kritikai kutatás és az általános műveltség terjesztés mellett vívott harcok, kiküzdött diadalok-, vagy szenvedett vereségekkel kapcsolatosak.

Az egyéni életben, a közpályán forgó embernél is, ténykedésének, munkásságának, törekvéseinek, sikerei és balsikereinek, örömei és bánatainak epizóduszerű egymásutánjából csak azok a mozzanatok magaslanak ki, csak azok érdemlik az ünneplést, a megemlékezést, melyekben az erkölcsi eszme nyilatkozik meg.

Ennek a bölcselkedésnek, uraim, az a konkluziója, hogy nem az az élet jelentőségteljes igazán, melynek sok az incidense, mely gazdag eseményekben, vagy akár külső sikereiben is, — de a melynek nincsen erkölcsi tartalma és tanúsága, s mely olyan, mint a lármás, melódia nélküli zene, a mely messze hangzik, de egyetlen akkordja sem kelt visszhangot a hallgatók szívében;

hanem az, melynek lefolyása talán kisebbek és egy kis körön túl nem terjedők a sikerek; de a mely egységes, harmónikus; melynek ténykedése tiszta erkölcsi alapra van fektetve, t. i. a becsületességre, a fáradhatlan munkásságra, a szívjóságra és a jót-akarásra mindenkor és mindenben — és a melynek tehát meg van erkölcsi tanúsága. (Ugy van! Éljenzés.)

Örömmel konstátalom, uraim, hogy mai ünnepélyünknek ez a karakterisztikuma és hogy e nap városunk és annak életében, a kinek ünneplésére idesereglettünk, ily értetemben vett kiváló mozzanat.

Kiváló mozzanat, mely felemel, megnyugtat és nagy erkölcsi tanúságot rejt magában.

Felemel, mert mindaz, ami nagy, egységes, egyöntetű, az felemelő is ugy a természetben,

mint az erkölcsi világban; — már pedig a szeretet, a tisztelet, a ragaszkodás az iránt, akit ünneplünk, nagyobb arányokban, egységesebben, egyhanguabban nem nyilatkozhatik meg ebben a mi kis világunkban, városunkban, mint megnyilatkozott ma! (Éljenzés.)

Megnyugtat, — mert a századvégi ember és társadalom abban a hirben áll és pedig, fájdalom, nem minden alap nélkül, hogy az igaz érdem elismerésében, az eziránti hódolatban, nem igen fárasztja ki magát és ime, a mai példa határozottan lezáfolja — legalább városunkban — a századvég e szomoruan jellegzetes vonását.

Mindez azonban eltöprel ama nagy erkölcsi tanúság előtt, mely mai ünnepélyünk hőisének egész életéből és ez életnek mai legkiválóbb mozzanatából felénk sugárzik.

Egy ember, kinek bölcsője a társadalom egy szerény osztályának körében ringott; kit a szegénység rögöz tapasztó átka nyomott; — családi összeköttetések, pártfogás nélkül, egyedül tehetsége, szorgalma, munkássága és becsületessége árán felküzdte magát az intelligencia legmagasabb fokára és kivívta magának az általános tiszteletet. (Zugó éljenzés.)

Ellentétben a széltében divó akarnoksággal, a lealacsonyító, de azért a legtöbbszőr czélhoz vezető alkalmazkodással: ellentétben az egyedül üdvözítő clique-be állási rendszerrel és népszerűség-hajhászattal, egyedül csak önerejében bizva, nem kérve, nem keresve semmit, legkevésbé ezt az állást, melyre polgártársai szeretete, tisztelete és bizalma önkényt emelték;

és mikor elérte ezt az állást, a legmagasabbat, a legszebbet, melyet szabad polgárok polgártársuknak nyújthatnak, — nem változva meg sem modorában, sem életmódban, sem a polgárhoz illő egyszerűségben — mint annyi mások —

de a mellett következetesnek maradvva egyéniségének főjellemtvonásaihoz: az önállósághoz, a szívós ragaszkodáshoz, a helyesnek felismert uthoz, a bölcs mérséklethez, a takarékosághoz, az igaz — mert rohamosságnélküli — haladáshoz — —

ime, ez az ember a mi mai ünnepélyünk hőse és ezt az embert ünnepli ma egy szívvel, egy lélekkel e város minden lakója! (Lelkes éljenzés.)

Hát nem joggal nevezhet-e mai ünnepélyünk, a már említett értelemben — e város élete kiváló mozzanatának — és annak életében, a kit ma ünneplünk, ez a kiváló mozzanat nem nyújt-e óriási erkölcsi tanúságot?

Bizonyára igen!

Az erkölcsi tanúság abban nyilvánul, hogy daczára az ebben a modern világban milderősebben jelentkező korrupciónak; az általános elridegülés, szeretlenség, a családi és clique-uralom, a stréberség, a csuszás-mászás, az alkalmazkodás, a megalkuvás, a jellemtelenség, a népszerűség-hajhászás, mind sűrűbben mutatkozó jelenségeinek és gyakran — pillanatokra — elért sikereinek — mégis, végelemzésében a dolgoknak, csak az erkölcsi alapra fektetett, a következetes, a becsületes és munkás élete a győzelem koronája, — hiven a szentírás tanításához:

— Non coronabitur. nisi qui legitime certaverit. (Éljenzés.)

Az erkölcsi tanúság továbbá abban nyilvánul, hogy a modern életben mindjobban lábra kapó tisztességtelen eszközökkel lehet ugyan nagy sikereket és gyorsan is elérni, — lehet jutni hatalomhoz, fényhez, gazdagsághoz, de általános becsüléshez és szeretethez — nem!

A tisztelet, a becsülés csak azoké, a kik erkölcsi alapon és jogosan küzdenek — és különösen a szeretet pedig csak azoké, a kik maguk is — jók.

Most veszem észre uraim, hogy én a t. rendezőség megtisztelő bizalmából, ma ugynevezett ünnepi szónok volnék, a kinek a chablon szerint, meg kellene emlékezni az ünnepély hőisének érdemeiről és azokról a feledhetlen szolgálatokról, miket husz éves polgármesteri működése tartama alatt e város felvirágzása és haladása körül tett.

Hát én ezt még sem teszem — és pedig kettős okból:

először azért, mert ezt a mai törvényha-

tósági közgyűlésen, nálam hivatottabb vezér-férfia közéletünknek, már úgy is felsorolta;

másodsor azért, mert azt tartom, hogy annak érdemei, működése, szolgálatai, a kit evvel a páratlan ragaszkodással, szeretettel és fényvel ünnepel egy egész város, melynek tanúi voltunk és vagyunk, bele vannak vésvé e város minden lakosának szívébe és átmentek mindannyiunk köztudatába.

És ezért én csupán a mai ünnepély erkölcsi jelentőségét akarom és akarom kiemelni és megragadva ezt az erkölcsi momentumot, mindnyájunk háliját, köszönetét akarom tolmácsolni annak, a ki egész életével és polgármesteri 20 éves működésével olyan ragyogó példát és nagy erkölcsi tanúságot szolgáltatott, nagy megnyugvásunkra, a hanyatló erkölcsök e szomorú korszakának.

Ezen hálaérzethez és köszönethez kapcsolom e város minden lakosának azt az igazán érzett, forró kívánságát, hogy mai ünnepélyünk hőstét, a mi szeretett, jó polgármesterünket az Uristen sokáig és boldogan éltesse.

A beszédet perczekig tartó éljenzés, taps követte.

Ezután dr. Persz Adolf jogtanár, a »Tiszántul« szerkesztője a hírlapírók nevében köszöntötte fel a jubilánst.

Sebestyén Lajos szintén Sal Ferenczért emelte poharát, míg élénk tetszés mellett Palotay László a város anyját: Sal Ferenczét éltette.

Ezután a polgármester válaszolt. Éltette Nagyvárad polgárait és Tisza Kálmánt, mint a város képviselőjét.

Végül még Serdült Bálint éltette a jubilánst és kedves nejét, mire asztalt bontottak.

Az ebéd alatt Hamza bandája huzott szebbnél-szebb magyar nótákat.

A fáklyás-zene és kivilágítás.

Az ünnepély egyik fénypontja volt az este fél 6 órakor rendezett fáklyás-zene és kivilágítás.

A városházától a Széchenyi-tér, Fő-utca, Bémer-tér, Szent-László-tér gázlámpáin ki volt világitva. A Szent László-tér gázlámpáin gyémánt fényű csillagok, kigyók, s S. F. monogram ragyogtak. Nagyban emelte a kivilágítás impozáns fényét a Rimanóczy-fürdő tetőzetére állított villanyos reflektor, mely nappali világossággal árasztotta el a helyet, hova sugárkévéje letűzött.

Az utcákat óriási tömeg állta el.

A fáklyás-zene a mérnöki hivatal udvaráról indult ki. Elöl a katonazenével s aztán hosszú kigyóként húzódott az utcák két oldalán a fáklyások sokasága. Négyszáznál több fáklyás volt. A fáklyavivők közt ment az ezalkalomra összeállított dalárda.

A szálloda erkélyén megjelent a polgármester nevével, a többi ablakokból pedig előkelő hölgyek nézték a fáklyákkal borított teret.

A Sas elé érve, a Rákóczy után a dalárda az »Erdei rózsá« dalt adta elő igen szépen Beleznay vezetése alatt.

A dal elhangzása után dr. Márkus László ügyvéd lépett az emelvényre s a következő nagyhatású beszédet mondta:

Nagyságos kir. tanácsos ur!

Szeretett polgármesterünk!

Üdvözlésedre jöttünk, mint e szabad város szabad polgárai, hogy téged ünnepeve, az igazságot ünnepeljük.

Az emberiség nagy multjában, az erkölcsi világ e ködében lassan ébred, soká tűnik elő, és sokszor elborul az igazság, az erkölcsi világ e napja. Az takarja el, a kinek világit, — az ember. De az élet »nagy mester« a társadalmak történeti alakulásában lassankint megereleli, széthinti és széthintve megnöveli az igazságot. És ma, a történelem és természet által a vérségi érdekközösségből modern városokká fejlesztett emberi társadalmaknak éltető elemét

az igazság képezi, vezérlő eszméje ez, polgárainak legfőbb erénye ez! Alapítóikhoz méltó és nagy e városok hivatása.

Itt ezekben, az igazság ébreszti fel az egyéni tudatot, s e tudattal az egész ériéket, hogy magát becsülve, mást is becsüljön. Ez ösztönöz a közért munkálni, hogy emberiársul tekintsük, a ki velünk e munkában osztozik. Itt e városokban az igazság ébreszti fel és ápolja a közszellemet, a haza szolgálatára ez hív, annak polgáiraivá igazán csak ez tesz, annak rögjéhez ez köt.

Ez a hivatása a mi városunknak is. Erős hitem, hogy e hivatásnak mindig meg is felel. Tekints körül: az igazságot, az élénk közszellemet látod itt mindenütt, hol a polgár a polgárt, mint testvér a testvért üdvözi: közremunkál itt mindenki, összegyűl itt az agy és szív munkája, hogy a közös és meleg otthonban feltaláljon mindent mindenik.

Terád tekintve, szeretett, tisztelt polgármesterünk, meglátjuk benned az igazságot mi is.

20 évvel ezelőtt e város polgárainak bizalma, e város élére emelt. Te polgártársaid közé álltál, hogy mint első az egyenlők között, a politikai szabadság és függetlenség aegise alatt polgártársaidal együtt tervez, együtt aggódj, együtt munkálj e város haladásán.

E husz év alatt megtanítottál arra, hogy a bölcs nem a nemzedéknek alkot, de a jövő számára is.

Megtanítottál arra, hogy sokat elér az, a ki várni tud. Megmutattad az ösvényt, mely bár lassabban, de tisztán vezet a haladás utján előre. — A cél eléréséhez erő és eszközök szükségesek. Te előbb ezeket gyűjtéd össze, s alkotáshoz azután kezdted. Jól választottál.

Az egykor oly szegény, s ma 20 év után élettől pezsgő, népes és rendezett szabadelvű és hazafias város fejlődése feléd int és téged igazol. Boldog lehetsz, mert nem a mámoros szív pillanatnyi örömet, de a nemes célok után becsülettel törő tiszta öntudat nyugalmát élvezheted.

Ezt az igazságot jöttünk bevallani, ezt a munkát jöttünk megköszönni.

E várost pedig, mint egy életerős részét édes hazánknak, vezesd bölcsen tovább, és melynek haladása lelkeddel oly szorosan összeforrt, lásd boldogulni és virulni e várost soká, igen soká.

A meg-megújuló éljenek után a polgármester az erkélyen a következőkben válaszolt:

Kedves polgártársaim!

Sohasem voltam a szavaknak, hanem inkább a tetteknek embere. A ki jómódban van, azt nem háborgatom, de mindig látható vagyok ott, a hol baj van. Szerencsésnek érzem magam, hogy oly polgároknak vagyok vezetője, kiknél szív és ész együtt van.

Mert meg vagyok győződve arról, hogy Nagyváradot nagygyá csak az összetartás, az együttérzés teheti. (Éljenzés.)

Sokan gyűltetek itt egybe ünneplésre, örvendőve kérlek tehát benneteket, hogy az elvet, melyet én 20 évi működésem alatt követtem, ne feledjétek. Dolgozzatok és Istenáldása lesz munkátokon. Köszönöm szives figyelmeitek. (Éljenzés.)

A beszédek után még egy dalt énekelt a dalárda s a katonazenével együtt rázendítette az ezernyi közönség a »Szózatot.«

Ezután a Rákóczy hangjai mellett a fáklyások a Bémer-térre vonultak, hol a fáklyákat elégették.

A nőegylet üdvözlése.

A fáklyásmenet megérkezéseig a »S a s« termeiben a nők részesítették óvációkban a polgármestert és kedves nejét.

A nagyváradai és biharmegyei nőegylet nevében b. Gerliczy Felixné elnöknő üdvözlötte a polgármestert, háliját fejezvé ki az egylet iránt tapasztalt pártolását.

A tisztviselők nejeinek óvációja.

Egyik szomszédos teremben a városi tisztviselők nejei rendeztek óvációt a polgármesternőnek.

Darvassy Lajosné csinos, szép beszédet intézett a polgármesternőhöz s egy remek csokrot nyújtott át.

Üdvözlő levelek és táviratok.

A jubileum alkalmából részint a fővárosból és más helyről százával érkeztek az üdvözlő levelek és táviratok a polgármesterhez és a tanácshoz.

Az első egyike volt dr. Schlauch Lőrincz, bíbornok, püspök levele, mely következőkép hangzik:

Nagyvárad város tekintetes Tanácsának
Nagyváradon.

Sal Ferencz kir. tanácsos, a jeles vaszkorona-rend lovagja, kiváló polgármesterünk husz éves szolgálati jubileumának megünneplése céljából Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának folyó hó 17-én tartandó rendkívüli közgyűlésére a tekintetes városi tanács nevében, R á c z Mihály városi főjegyző ur által e hó 17-én 2071. eln. szám alatt hozzám intézett megtisztelő szives meghívásukért mindenekelőtt fogadják őszinte meleg köszönetemet

Nem vagyok ugyan azon helyzetben, hogy ez idő szerint könnyen meg nem szakítható távollétem miatt személyesen vegyek részt az ünnepélyen, de lélekben közöttük vagyok; mert — mint egykor Szent Pál apostol büszkén mondotta: »Civis romanus sum«, úgy én is örömmel vallom magamat Nagyvárad városa polgáranak és ezért szivesen osztom meg polgártársaimmal a közös örömet és fájdalmat, nem levén egyébként sem oly inozzanata a városi életnek, mely egyszerűsmind szívemet nem érintené; osztozom e lelkesedésben, mert ismeretes előttem polgármesterünk nemes és önzetlen gondolkozása, a város érdekei iránti buzgó előszeretete, önfeláldozó szolgálatkészsége, valahányszor annak jóléte, fejlődése, emelkedése szóban forgott.

Ezen nemes gondolkozásnak, ezen önzetlen tevékenységének gyümölcseit szeminkkel láthatjuk.

Tettek beszélnek!

De éppen ezen tettek azok, a melyek érczetükkel bejegyezve városunk két évtizedes történetébe, örvendetes megelégedéssel töltik el polgármesterünk őszinte tisztelőit is, kik bizonyára velem együtt szívből óhajtkák: vajha a jó Isten engedné, hogy polgármesterünk még sokáig érvényesíthesse tevékenységét városunk felvirágoztatására, hogy bölcs vezetése alatt emelkedjék a vallásosság, érvényesüljön a polgári becsület, lelkesüljön fel tiszta fonségében a hazaszeretet és hogy a polgárok közérületének legyen ezután is alkalmá iránta való szeretetének a maihoz hasonló kifejezést adhatni.

Ki egyébiránt nagybecsülésem őszinte nyilvánítása mellett teljes tisztelettel maradtam

Budapest, az országgyűlés alatt, 1895. november 15.

Dr. Schlauch Lőrincz,
bíbornok, nagyváradai püspök.

*

Tisza Kálmán, a kit a városi tanács a diszközgyűlésre meghívott, következő levelet intézte R á c z Mihály főjegyzőhöz:

Tisztelt Főjegyző ur!

Nagyvárad város igen tisztelt tanácsának 2071. eln. sz. a. kelt felhívását csak ma, faluról hazatérve vettem.

Mentől tovább él valaki, annál többször tapasztalja, mily nehéz az összeütköző teendők között választani.

Míg könnyű az, ha csak a kötelesség és a mulatság közt van a választás, de nehéz, midőn mindkettő kötelesség lenne.

Igy vagyok most, a két kötelesség között nem szabad azt választanom, melynek teljesítése kellemes lenne és lelkemnek jól esnék, mert ekkor legközelebb szülővárosomban lennék, hogy polgártársaim társaságában üdvözöljem Sal Ferenczet jubileuma alkalmából, de választanom kell azt, mely elodázhatatlan, melynél más által sem helyettesíthetem magamat, mennem kell Székesfehérvárra, hogy intézkedjünk a Dunántuli ev. ref. egyházkerület püspökének megválasztása iránt, miután ezen állás egy oly férfi halálával megüresedett, kinek elhunyt a szó szoros értelmében országos veszteség.

Ez és csakis ez az oka, hogy csak lélekben leszek önök között folyó hó 17-én, csak a távolból csatlakozhatom azokhoz, kik városunk érdemekben megöszült polgármesterét ünneplik.

Kérem legyen ennek tolmácsa azon igen tisztelt városi tanács és általában t. polgártársaim előtt.

Budapest, 1895. nov. 15-én.

Tisza Kálmán,

Nagyvárad város orsz. képviselője.

Ezenkívül Tisza Kálmán a következő táviratot intézte Sal Ferencz polgármesterhez:

Fogadja kérem szives üdvözlését annak, ki fájdalom az ünnepélyen személyesen részt nem vehet, de érdemei elismerésében iránta érzett tisztelet és barátság tekintetében senki által magát tulszárnyaltatni nem engedi.

Tisza Kálmán.

*

A tegnapi napon is nagyszámban érkeztek üdvözlő levelek és táviratok. Biharvármegye képviselőjében Szunyogh Péter alispán intézett hdzzá megleghangu üdvözlő átiratot; igen szép átiratban üdvözölte a helybeli jogakadémia tanári kara. Ezekon kívül Balogh Lajos szabadkai ügyvéd, Elek Gusztáv, Szilágy Béla, Sas Ede, Hartmann vasuti főellenőr, Albach Géza Kolozsvár polgármestere, Fejér Vilmos, Lovassy Ferencz, Gyulai jó ismerősei és barátai, a bihari kör Budapestről, Waldman Ozman, Baróthy Sándor, Adler Ignác, Knorr Ferencz, Andriška Károly és családja, Mihelyi Emil, dr. Rébentisch Frigyes katonai főorvos és neje, Wertheimstein Alfréd (Margitta), Leszkay szintársulata (Arad), Lukács Sándor (Budapest), özv. Lukács Gy.-né (Budapest), Szabó Albert (Budapest), Lukács György (Budapest), Königswarter Hermann és neje, dr. Grósz Emil, Lukács Lászlóné (Budapest), Vidovits Bonaventura (Z.-Egerszeg), Órley Béla (Szolnok), Ormódy Lajos (Debreczen), Soltz (Kassa), Mütter Ferencz, dr. Konrád Márkné (Budapest), Róth Mór és családja (Bécs), Szabó János gör. kath. püspök, Goldis János püspökségi helynök, báró Rószner Ervin máramarosmegyei főispán, Csathó Feri és családja, b. Gerliczy Feri, Wiener Jenő, Vidovich Bonaventura, dr. Ödöfői Miksa, Delli Emma, Deák főkapitány (Kolozsvár), Nagy Márton és neje, Knapp Ferenczné (egy szép ajándék festményvel), Bornemissza István képviselő, dr. Imrik Péter táblabíró (verses üdvözlés), Balogh Ferencz debreczeni jogtanár, Szatmári Mór hírlapíró, Zajnay János, Benedek Ferencz járszói prépost, Községi polgári leányiskolai tanítói kar stb.

NAPTÁR.

— November 19. —

Kedd. Róm. kath. Erzsébet. Prot. Erzsébet. Gör. kel. Hieron vt. Izr. 1.

Nap két 6 óra 52 p., nyug 4 óra 6 p. Hold kelte 9 óra 1 p., nyug. 4 óra 48 p.

Novemb. 23. A Berettyó-társulat közgyűlése d. e. 10-kor.
 „ 23. A nvárad i zenekedvelők estélye a Zöldfában
 „ 23. A biharm. és nagyvárad i nőegylet választmányi gyűlése.
 „ 24. A biharmegyei és nagyvárad i régészeti és történelmi egylet rendkívüli közgyűlése.
 „ 30. A jogakadémia ifjuság tánczestélye.
 „ 30. Jogász tánczestély.
 Decz. 8. A kamara küllagjainak választása.
 „ 29. A biharmegyei és nagyvárad i nőegylet sorsjegyhuzása.
 „ 30. A vármegye tisztújító közgyűlése.

UJDONSÁGOK.

* **Erzsébet királyné névünnepe.** Ma ünnepli az ország közönsége »Erzsébet királyné névünnepe. A templomok boltívei alól buzgó ima száll fel a Mindenhatóhoz a felséges asszony drága életeért. A hálaadó isteni tisztelet ma reggel 10 órakor lesz az olaszii plebaniatemplomban. Ez alkalomból a nőegylet elnöksége a következő sorokat bocsátotta ki:

A »biharmegyei és nagyvárad i nőegylet« választmányi tagjait, védhölgyeit s az összes tagokat felkérem, hogy az egylet védnöke: Ó Felsége a királyné nevenapján, folyó hó 19-én az *olaszii plebaniatemplomban* reggel 10 órakor tartandó hálaadó istentiszteleten testületileg leendő megjelenésre lakásomra jönni sziveskedjenek. Nagyváradon, 1895. november hó 16-án. Özv. Báró Gerliczy Felixné, elnök.

* **Jóváhagyott közgyűlési határozat.** N.-Várad város törvényhatósági bizottságának azon határozatát, melyben kimondotta, hogy az Uj sor, Szaniszló és Nagymagyar utcák járdáit aszfaltból és nem Ländler-Hanzlián-féle műkövekből készítteti, a belügyminiszter dr. Friedländer Sámuel törv. hat. bizottsági tag által beadott felebbezés elutasításával, helybenhagyta, mert semmi törvényes alapot sem talált arra, hogy a város közönsége az említett, még ki nem próbált műkövek alkalmazására kényszeríttessék.

* **Uj járásorvos.** Beöthy László főispán dr. Kassay Kálmán p.-szőlősi orvost a központi és szalárdi járásban járásorvossá ki-nevezte.

* **Hivatal vizsgálat.** Beöthy László főispán Mező-Keresztesre utazott a szolgabírói hivatalok megvizsgálása végett.

* **A mezőgazdasági statisztika** elkészíthetése érdekében a vallás- és közoktatási miniszter a néptanítóknak az összeírásnál számláló ügynökökül leendő esetleges alkalmazhatása végett az összes tanfelügyelőket megfelelően utasította s egyszersmind a felekezeti iskolák felettes egyházi hatóságait is felkérte. Kivánatosnak tartja azonban a miniszter, hogy az iskola minden osztálya ne szüneteljen.

* **Farkas József ajándéka.** Vasárnap reggel Farkas József városunk jeles műkertésze egy gyönyörű, szegfű és havas ibolyával megakott, virágasztallal lepte meg jubiláló polgármesterünket. Nem mulasztathjuk el ezen a helyen annak megemléstét, hogy az a szép virágcsokor, melyet a városi tisztviselők feleségei adtak át a polgármester feleségének, szintén a várad-velencei műkertészeti telep remeke.

* **Gyilkosságok Nagyváradon.** Szombaton este a Csuka kocsijában Hock János n.-szalontai illetőségű gépkovács részeg állapotban összeveszett régi kedvesével Csetelki Veronával, a ki a régi szép időköt már csak mankón siratta. Az asszony szomorú sorsa miatt elke-seredve és a verekedés közben önuralmát elveszítve, mankójával úgy találta megütni Hock Jánost, hogy vasárnap reggel dr. Rednik már csak a halált konstatálhatta a hidegülő testen. A gyilkost Faludi Soma rendőrőrmester le-

tartóztatta, a hullát pedig a bonczházba szállították. — Szomorúbb eset a másik gyilkosság, melynek hőstét, Baksa i Ferencz csavargót még most sem sikerült a rendőrségnek kézrekeríteni. A gyilkosság úgy történt, hogy Zobolai Juliánna 33 éves mosónő kismagyar-utcai lakásán Baksa i Ferencz kvártlyosától a koszt és kvártélypénzt kérte, mire ez egy késsel ugy sziven szurta az asszonyt, hogy pár percznyi vergődés után meghalt. A gyilkosság színhelyén megjelent Faludi Soma rendőrőrmester a gyilkos csavargónak már csak hült helyét találta. A hullaszemlét dr. Berkovits Miklós kerületi orvos végezte. — Szomorú jelenség ez, hogy míg egy város polgársága az érdemet, a szeretetet ünnepli, addig sem tudja annak a városnak egy szerencsétlen osztálya állatóságát levetkezni.

* **Pável püspök újabb adománya a régészeti egyletnek.** Id. Gálbory Sámuel a biharmegyei és nagyvárad i régészeti és történelmi egylet pénztárosa által felkértünk annak nyilvános közlésére, hogy Pável Mihály nagyvárad i gör. kath. püspök az egylet céljára és pedig a felépült muzeum költségeinek fedezésére, újabban 200 frtot adományozott. A városunk fejlődése és emelése iránt mindenkor buzgón érdeklődő főpapnak ezen újabb nagylelkű adománya önmagában hordja a megérdemlett elismerést.

* **Elutasított baptisták.** Bihar megyében, különösen a ref. hívek közt erősen szaporodik a baptista hívek száma. Bihar községben a református templom építési költségeit azok a hívek is kivetették, akik már baptistáknak vallják magukat. Az illetők a kivetést megfellebbezték a belügyminiszterhez, de a miniszter azon az alapon, hogy még mindig a ref. egyházhoz tartoznak, a felebbezést elutasította. Így aztán nem tehetnek mást mint fizetnek.

* **A nagy piac rendezése.** A csütörtöki városi közgyűlésen interpellálta dr. Sarkadi bizottsági tag a tanácsot, hogy a nagy piactér déli részén, a keresk. palota és reáliskola közt és a Körös-parton milyen pocsolya és szemét fészket csinálnak a falusi szekerek. A felszólalásnak már meg van a hatása. Tegnap reggel rendőrök voltak felállítva s nem engedték, hogy a falusi szekerek azon a területen megálljanak.

* **Megmérgezett család.** Petrikó Ferencz tenkei lakos a napokban vásárolt buzából süttetett kenyert s az egész családon mérgezési tüneteket konstatált az orvos. Szerencsére meg lehetett őket menteni. Valószínűleg vetés alá rézgaliczczal páczolták a buzát s ezért mérgezte meg a családot. A vegyvizsgálat megejtése végett felküldték a kenyeret a budapesti vegykerületi állomáshoz.

* **Szerencsétlen esés.** Sályiban borzasztó véget ért egy szegény kis gyermek. Klembarszky István 11 éves fiu anyja távollétében felment a padlásra, s onnét lezuhant a fejére. Mikor az anyja hazament halva találta a gyermeket. Megindították a vizsgálatot, hogy nem forog-e fenn vétkes gondatlanság.

* **A magyar osztályorsjáték** első huzása után meglepéssel veszi a közönség azt a jelentést, hogy a második huzás 1895. december 6-ikától december 14-ikéig tart. A sorsjegyek értéke folyton emelkedik, minthogy a második huzás alkalmával sokkal több nyereményt huznak, mint az elsőnél. A második huzás alkalmával tudniillik 21.449 nyeremény lesz, kerek 4,332,000 ft értékben. A legnagyobb két nyeremény: esetleg 1 millió korona és 600.000 korona.

* **Önértetes kocsis.** Vargha Lajos cigány bérkocsis a »Fekete Sas« előtt összeverekedett vasárnap feleségével, Papp Máriával, amiért természetesen bekísérte a rendőrség. Hanem Varga Lajos sehogy sem akarta ennek jogo-ultságát elis-

merni és büszkén verte a mellét a biztos előtt hogy egy háztulajdonost nem lehet becsukni és mégis belehetett. Nemsokára hozták utána a feleségét, kinek nem volt elég az ura simogatása, hanem még mással is összeszólalkozott.

Vonatok érkezési és indulási ideje 1895. október 1-től.

Érkezik:	Indul:
Budapestről 2-18, 7-08, 1-48, 7-15, 8-42.	Budapest felé 2-14, 8-33, 11-37, 11-10, 2-22.
Kolozsvárról 2-19, 10-44, 11-17, 8-00, 8-38.	Kolozsvár felé 2-20, 7-15, 2-06, 8-58, 12-05.
Szegedről 8-30, 9-32, 5-30.	Szeged felé 4-25, 7-30, 10-20.
Aradról 9-32.	Arad felé 4-25.
Vaskő-Belényesről 11-05, 9-09.	Belényes-Vaskő felé 4-25, 1-48.
Gyoma-Kótról 10-05, 8-00.	Kót-Gyoma felé 6-55, 1-40.
Ermihályfalváról 8-10, 9-14	Ermihályfalva felé 6-45, 4-35.

A fekete számok az éjjeli időt jelentik.

Vidéki levelezés.

Belényes, 1895. nov. 17.

Tegnap tartották meg a belényesi magyar kaszinónak a „Tiszántul”-ban előre jelzett felolvasó-estélyét, mely minden tekintetben kitűnően sikerült.

Legelőször Dr. *Swimmer* Márton ur ült a felolvasó asztalhoz. A divatról, egészségi szempontból olvasott fel nagy tetszés között. Utána *Kovács* Gyula járásbírósi aljegyző szavalt a kifogástalanul Ábrányinak »Keresem az Istent» című költeményét. Ezután következett az estélynek kiemelkedő pontja, *Kaffka* Eugénia k. a. zongorajátéka. Lisztnek egy igen nehéz Rhapsodiáját játszotta, mit a nem szűnő tapsra kénytelen volt még néhány magyar darral megtoldani, Azután *Buder* Mariska k. a. monologja »Férjhez menjek-e?» folytonos derűtségben tartotta a közönséget. Ő utána ifj. *Kocsán* János olvasta fel egy általános tetszésben részesült kis elbeszélését.

Végül *Szathmáry Király* Andor énnelt igazi mély érzéssel magyar dalokat.

A közreműködő hölgyek a figyelmes rendezőségtől remek csokrokat kaptak. A felolvasást tánc követte.

Jelenvoltak:

Asszonyok: Beliczay Elekné, Illyés Albertné, Thury Ignácné, Swimmer Mártonné, Buttyán Jánosné, Benedek Lászlóné, özv. Kollmer Antalné, Szathmári Elekné, Nerbsz Dezsőné, Szathmáry Király Andorné, Ignát Vazulné, Vargha Károlyné, özv. Papp Tódorné, Dr. Grünvaldné, Buder Józsefné, Sipos Imréné.

Leányok: Stiglincz Emma, Buttyán Angela, Vuicskies Julia, Buder Mariska és Emilia, Kaffka Irén és Zseni, Nerbsz Ida és Anna, Beliczay Irénke, Fibik Emilia, Papp Róza, Szathmáry Sarolta, Vargha Margitka, Sipos Róza, Ignát Vióra.

Elismerést érdemel dr. *Nagy Kolczán* kir. albiró, ki nemcsak kezdeményezője volt az estélynek, hanem annak sikere körül elvitáztathatlan érdemei vannak.

Az estély a könyvtár javára 50 frtot eredményezett.

E G Y L E T.

M e g h i v ó.

A Bihar megyei és Nagyvárad Nőegylet választmányi tagjait és védhölgyeit van szerencsém a folyó évi november hó 23-ik napján délután 4 órakor lakásomon tartandó választmányi gyűlésre meghívni.

Nagyvárad, 1895. november 17.

Özv. báró *Gerliczy Félix*né,
elnöknő.

M e g h i v ó.

A biharvármegyei és nagyvárad régiészeti és történelmi egyesület 1895. november 24-én (vasárnap) délelőtt 1/2 12-kor a megyeház kisterében rendkívüli közgyűlést tart, melyre az együleti tagokat tisztelettel meghívom.

A közgyűlés tárgyai:

Az egyesület által felveendő kölcsön ügye.

A választmány kiegészítése.

Indítványok.

Kelt Nagyváradon, 1895. november 18-án.

Beöthy László,
egyleti elnök.

Igazságszolgáltatás.

Balogh István bűnügye. Tegnap tárgyalta a kir. törvényszék büntető osztálya *Balogh István* székelyhídi parasztgazda *gyilkosság*-ügyét.

A törvényszék elnöke: *Millye Gyula*, szavazó bírák: *K. Nagy Sándor* és *Grám Sándor*, vádoló hatóság képviselője: *Korn Lajos*, védő: *Rádl Ödön*.

Székelyhídon 1894. augusztus 17-én reggel történt, hogy *Balogh István* 56 éves jómódu gazdaember megölte feleségét, *Szökőcs Agnest*, s őt is a mellén mély sebbel, eszméletlen állapotban találtak szomszédai a szobában. A gyilkos kiépült sebéből és tegnap ott ült szomorúan, megtörtén a vádlottak padján.

Elnök felszólítására előadja, hogy nagyon szerette a feleségét, kinek ez előtt 32 évvel esküdt örök hűséget. Boldogok is voltak 5—6 évig; abból az időből származott két fiu gyermekük.

Az asszony azonban nem tudott hű maradni s leánykori kedvesével, *Bokor Sándorral* szerelmeskedett. Ettől az időtől kezdve azután vége volt a boldogságnak. Az ember folytonosan kérte, hogy ne keressen mást, maradjon hű esküjéhez, a feleség pedig annál büszkébb, annál durvább volt iránta. Sokáig, 26 éven keresztül tartott ez az állapot, úgy hogy *Balogh István* már az életét is féltette és aug. 16-án végrendeletet készített. 17-én a gyilkos előadása szerint valami pénzösszeg miatt összeszólalkoztak, a minek az lett a következménye, hogy az asszony férjét megszúrta, mire az ember dühében a kezében levő késsel olyan sebet ejtett rajta, hogy rögtön belehalt. Ez a vádlott előadása.

Kir. ügyész azonban a *végrendeletre* és *Bancsik Sándorné* tanu vallomására hivatkozva azzal vádolja *Balogh Istvánt*, hogy *előre megfontolt szándékkal* követte el a gyilkosságot és azután saját magát is meg akarta ölni, tehát nem a felesége sebezte meg.

Rádl Ödön remek védőbeszédben igyekszik a vádoló állításait megegyeztetni, s a büntető törvénykönyv 79. szakasza alapján védeni *felmentését* kéri, vagy ha ez nem lehetséges, akkor a büntető törvénykönyv 279., 280. szakaszába ütköző és a 281. szakasz 1. bekezdése szerint büntetendő szándékos emberölés büntetnének kéri az esetet minősíteni, állítása szerint ki levén zárva az *előre megfontolás*.

Törvényszék a vádlottat szándékos emberölés büntette miatt *6 évi fegyházra, 7 évi hivatal vesztésre és a költségek megtérítésére ítéli*.

Kir. ügyész a minősítés miatt és a szigorítás végett fellebbezik, vádlott, védő szintén fellebbeznek.

T Á V I R A T O K.

Országgyűlés.

(Folytatás.)

Asbóth beszéde végén a paczifikációról szólva elmondja, hogy ma nem a kereszténység, hanem a rebach evangéliumát követik, eszméről, lelkesedésről nem tudnak, hanem csak azt hirdetik, hogy minden csak küzdelem a létért.

A korona és a nemzet közt — ugymond — meg volt a harmonia és nem is zavartatnék az meg, ha közé nem tolokodnék egy kormány, amely a meghamisított állítólagos népakarattal pressziót gyakorol a koronára, s a korona félrevezetett akaratával pressziót gyakorol a nemzetre. Azok a nemzetnek és koronánknak a legnagyobb ellenségei, a kik a ko-

rona érdekét hozzá akarják lánczolni egy gyűlöletes kormányzati rendszerhez s egy odiózus párturalomhoz. (Zajos éljenzés és tetszés.)

Hévízy János jegyző: *Vajay* István.

Vajay István kéri a Házat, hogy beszédét holnap mondhassa el. (Helyeslés.)

Az elnök az ülést 1 óra 40 perczkor be-
rekeszti.

Az anyakönyvvezetők erőszakoskodásai ellen.

Budapest, nov. 18. (Saját tud. távirata.) *Molnár* János apát, a néppárt irodavezetője figyelmeztetést intéz a lelkészkedő papsághoz, hogy az anyakönyvvezetők mindenféle erőszakoskodásai ellenében azonnal tegyenek panaszos felterjesztést a belügyminiszterhez.

A tandij az egyetemen.

Budapest, november 18. (Saját tud. távir.) Pénteken, e hó 15-én járt le a budapesti egyetemen a végső határideje az első félévi tandij lefizetésének és mert 100 egyetemi hallgató még e végső határidőig sem birt kötelezettségének eleget tenni, az egyetemi tanács 100, azaz száz beiratkozott hallgatót törölt ki az egyetem névsorából, a mi más szóval annyit jelent, hogy 100 egyetemi hallgató egy félévet elvesztett az életéből, miután ezt a félévet tanulmányaiából is elvesztette.

Lueger-Bánffy-Spitzer és társai.

Bécs, nov. 17. (Saját tud. táv.) Bádeni és Bánffy külön és együttesen tagadták, hogy a magyar kormány beavatkozott volna a Lueger megerősítésének megtagadásába. Erre vonatkozólag igen érdekes leleplezést tett Lueger legközelebbi képviselőházi beszédében s a mit csodálatosképen a félhivatalos hírszolgálat Lueger beszédének reprodukálásánál egyszerűen kisikasztott. Ez a felsőbb utasításra Ausztria-Magyarországszerte elhallgatott leleplezés a következő:

»Mit szólna különben hozzá, Sness tanár ur, ha emlékezetébe juttatom, hogy gr. Badeni egy közbenjáró személyiség útján a következő ajánlatot tette nekem: hadd válaszszanak most más valakit, egy strohmann, akkor én mint első alpolgármester nyugodtan intézhetem Bécs város ügyeit. Ha majd elmúlik a millenniumi kiállítás, a strohmann visszaléphetne. Akkor hadd válaszszanak meg engem újra s akkor ő is fel fog terjeszteni ő felségének megerősítés végett.»

Luegernek ez a leleplezése arra vonatkozik, hogy a magyar kormány a kiállítás anyagi sikerét látta veszélyeztetve az ő polgármesteriségével, az anyagi kérdés pedig a kiállításnál tudvalevőleg a belépti díjak bérbeadása után csakis a Spitzer-féle konzorciumot érinti, s így nem kerül magyarokra, hogy mily érdekeket érvényesített Bánffy a Badeni kormány által.

Nógrádi ügyek.

Balassagyarmat, nov. 18. (Saj. tud. táv.)

A kormánypárt korteskedése hallatlan mérveket ölt. De a Sztovszky párttaggyűlésein csinos leleplezések történtek abban, hogy mily csuf árulást követtek el a megye szlupos tisztviselői, főnökök az alispán ellen. *Sztranyovszky* közjegyző felolvasta a gyűlésen *Tihanyi* főjegyzőnek, továbbá *Török* Zoltán losonczy polgármesternek, *Pojár* István árvaszéki elnöknek alig másfélév előtt Sztovszky alispán jubileuma alkalmával a hozzáintézett dicsőítő beszédek s a magasztaló ódát. És ugyanezek az ódázók a kormány parancsára rágalmazták az alispánt.

Választási előkészület.

Budapest, nov. 18. (Saját tud. távirata.) A képviselőházban kormánypárti részről ma azt a hírt terjesztették, hogy Bánffy Dezső br. három hónapra kéri a képviselőháztól az indemnitást. A miniszterelnök bölcsessége azért látja ezt így szükségesnek, mert az ellenzék komoly akciója kevés reményt nyújt arra, hogy a költségvetés a jövő esztendő első napjaiban törvényerőre emelkedjék, másrésztől viszont a három hónapos felhatalmazást az új választások kiírásával hozzák kapcsolatba.

Közgazdaság.

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1895. november 18-án

Magyar aranyjárdék 4%	121.—
Magyar koronajárdék	98.50
Magyar vasuti kölesön aranyban 4 1/2%	123.75
Magyar vasuti kölesön ezüstben 2 1/2%	100.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	120.—
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	97.50
Italmérségi jog megváltási kötvény	100.—
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	97.50
Magyar nyeresémi sorsjegy-kölesön	156.—
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölesön	142.—
Osztrák járadék papírban	99.50
Osztrák járadék ezüstben	94.75
Osztrák járadék aranyban	120.75
Osztrák korona járadék	100.50
1860. osztr. állam.orsjegyek	149.—
Osztrák-magyar bankrészvény	1020.—
Magyar hitelbank részvény	448.50
Osztrák hitelintézet részvény	376.50
Osztrák-magyar államvasuti részvény	367.—
20 frankos arany (Napoleon d'or)	960.—
Német birodalmi márka	59.05
London vista	120.50
Paris vista	47.90
20 márfás arany	11.81

Értesítés.

A RIMANÓCZY-fürdőben a téli idény beálltával s a közóhajnak megfelelőleg a nagy bazin, zuhany és gőz

használat a folyó hó 16-ától fogva reggel 6 órától déli 12 óráig a férfiak és délután 2 órától este 7 óráig a nők rendelkezésére áll.

A nagy és kisebb bazinok vize naponként kétszer lebecsájtatik.

Rimanóczy fürdő- és szálloda gondnoksága.

302 2-3

498. V. h. szám.
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulírott kiküldött bírósági végrehajtó ezenel közléssel teszi, hogy a margittai kir. járásbíró-ság 1895. évi 2649 P. számú végzésével Mann Mór felperes részére Spitz Mózes társa Maróthy Béla dízséri lakosok alperesek ellen 100 frt követelés és jár. erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás folytán alperesektől lefoglalt 1300 frtra becsült ingóságokra a margittai kir. járásbíró-ság 2727/895. P. számú végzésével az árverés elrendeltétvén, alperesek lakásán Dízséren leendő megtartására határidőül 1895. évi november hó 25-ik napján délutáni 2 órája tüzetik ki, a mikor a bíróság lefoglalt 4 db jármos ökör 2 db hámos ló és 40 db disznó, a legtöbbet igérőnek készpénz fizetés mellett, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Főhivatnak mindazok, kik az elárverezendő ingóságok vételárából a végrehajtató követelését megelőző kielégítéshez tartanak jogot, amennyiben részükre foglalás korábban eszközöltetett volna és ez a végrehajtási jegyzőkönyvből ki nem tűnik, elsőbbségi bejelentéseiket az árverés megkezdéseig alólírott kiküldött-nél vagy írásban beadni, vagy pedig szóval bejelenteni tartoznak.

A törvényes határidő a hirdetménynek a bíróság tábláján kifüggesztését követő naptól számítottatik.

Kelt Margittán, 1895. évi október hó 26-ik napján. *Jancsó Béla,*
304) 1-1 kir. bír. végrehajtó.

338

895

Árverési hirdetmény.

Nagyvárad város tanácsának a folyó 1895. évi 18580-895. szám alatt kelt határozata értelmében az újvárosi füzesi 6., 7., 8., 12., 13., 14. számú fatelepek folyó évi december hó 5-ik napján délelőtt 10 órakor a városház ülés-terében nyilvános árverés útján haszonbérbe fognak adatni.

Kikiáltási ár a 6., 7., 8. sz. elárusító helyül használandó fatelepekre egyenkint 275-275 frt évi bérösszeg, a falrakodó helyül használandó 12., 13. és 14. sz. telkekre egyenkint 100-100 forint évi bérösszeg.

A bérlét 1896. év január 1-én kezdődik s tart az 1907. év december 31-ig terjedő 12 éven keresztül.

Kötelesek bérlők az általuk bérelt területet a mérnöki hivatalnál »Utastítás« alapján saját költségükön korlátokkal bekeríteni.

A bérösszeg 4 egyenlő részletben évenegyenként előre fizetendő a városi pénztárba.

Árverelni lehet szóval vagy zárt ajánlatok beadása által.

Árverelők tartoznak a kikiáltási ár 10%-át, vagyis a 6., 7. és 8. sz. teleknél egyenkint 27 frt 50 krt, a 12., 13., 14. sz. teleknél egyenkint 10 frtot készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban bánompénzül az árverés megkezdése előtt az árverelő küldöttség elnökének kezéhez letenni, vagy azt az 50 kros bélyeggel ellátott zárt ajánlataikhoz csatolni.

Zárt ajánlatok az 1895. évi december hó ötödik (5) napjának d. e. 10 órájáig a küldöttségi elnökhöz nyújtandók be s a zárt ajánlatokban határozottan megemlítendő, hogy az árverelő az árverés feltételeit ismeri, s azokat egész terjedelmében elfogadja. A tent kitett időn túl beadott zárt ajánlatok figyelembe nem vehetők.

A tett ajánlatok árverelőt a leütéskor azonnal, a város közönségét azonban csak a törvényhatósági bizottság jóváhagyása után kötelezik

Az árverési feltételek alólírott küldöttségi elnök hivatali helyiségében a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Nagyvárad, 1895. november 14-én.

Papp János

(303) 2-3

árverelő küldöttségi elnök,
gazdasági tanácsnok.

Nélkülözhetetlen minden háznál!

Szenzációs újdonság!

Nagymélt. magy. kir. keresk. ministerium által szabadalmazott

„COLUMBUS“

a világ legtökéletesebb **KÁVÉ-PÖRKÖLŐJE** borszeszfűtéssel, különös előnyei a pörkölés ellenőrzése.

Biharmegye egyedüli főraktára

NÁDOR L. és TÁRSÁ-nál

NAGYVÁRAD, ZÖLDFÁ-UTCZA.

290 5-10

Különböző nagyságban kapható!

Szent László-nyomda-részvénytársaság Nagyváradon.

Egy-két krajczárért borszesz elegeendő frís kávé pörköléséhez!